

YEŞİL ALAN KULLANIMI VE YEŞİL ALAN GEREKSİNİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ ÖRNEĞİ

Yıldız AKSOY* , Aysen AKPINAR**
Geliş: 21.12.2011 Kabul: 24.02.2012

ÖZET

Yaşamı fiziksel ve psikolojik olarak daha rahat kılmak ve ihtiyaçlara daha uygun ortamlar oluşturmak için, kullanıcı ihtiyaçlarını önceden kestirmek ve açık mekanlardan oluşan çevreyi bu ihtiyaçlara göre şekillendirmek gereklidir. Bu kapsamda İstanbul ili Fatih İlçesinde halkın yeşil alan kullanımı ve yeşil alan gereksinimi üzerine bir anket çalışması yapılmış, kullanıcı ihtiyaçlarına göre mevcut yeşil alanların durumu değerlendirilmiştir. Araştırmada aktif yeşil alanlar çocuk oyun alanları, park alanları ve spor alanları olarak ele alınmış ve donatı elemanlarının yeterliliği, bakım ve kalitesi subjektif gözlemler sonucu iyi, orta ve kötü kalite olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları Fatih İlçesinde parkları, çocuk oyun alanlarını ve spor alanlarını kullananların yeşil alanlardan memnuniyet düzeylerini, yeşil alan kullanım ve gereksinimini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Fatih, aktif yeşil alan, yeşil alan gereksinimi.*

A RESEARCH ABOUT PUBLIC GREEN AREA USE AND GREEN AREA DEMAND IN ISTANBUL FATİH DISTRICT

ABSTRACT

Predicting user demands in advance and configuring open space environments based on these demands provides physical and psychological comfort as well as adequately reconfigured environments based on human need. In this context, in Fatih district, a survey was conducted to evaluate the existing state of the green areas considering the public utilization and the need of the green areas. Active green areas were considered as the playgrounds, parks and sport areas, and the sufficiency, quality and maintenance standards of these areas were evaluated through subjective analysis in three levels as good, medium and bad. The result of the research puts forward the level of the user satisfaction as well as the need and utilization of the green areas that are utilized as playground, park and sport areas in Fatih district.

Key words: *Fatih, active green areas, green area demand*

---

*İstanbul Aydın Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, İstanbul, yildizaksoy@aydin.edu.tr

**İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul, aakpinar@iticu.edu.tr

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Kentsel alanların sürdürülebilir gelişmesine katkıda bulunan kentin yeşil alanları kentsel yaşam kalitesini artırma özellikleri taşımaktadır. Yaşamı fiziksel ve psikolojik olarak daha rahat kılmak ve ihtiyaçlara daha uygun ortamlar oluşturmak için, kullanıcıların fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve sosyal yapısından kaynaklanan ihtiyaçlarını önceden kestirmek ve açık mekanlardan oluşan çevreyi bu ihtiyaçlara göre şekillendirmek gereklidir (Aksoy, 2008).

İnsanın yaşamsal taleplerinden gelen ve psikolojik ve sosyal gereksinimleri harekete geçiren faktörler: Sosyallik, Dinginlik, Kişisel, Kendini-ifade etme, ve Bireyin içsel zenginleşmesidir (Çağlar, 1998).

Katılımcı tasarım kullanıcının psikolojik ve sosyal gereksinimini sağlamada etkili bir yol olabilir. Daha ayrıntılı bir tasarım düzeyinde, bir oturma grubunun, bir çeşme ya da anıtın konumlandırılması, zemin döşemesinin biçimlenmesi, insanların toplanma yada dağılmasını yönlendirerek, sosyal faktörün peyzaj tasarımında bir girdi olarak önemini yansıtır (Aksoy, 2008)

Bu amaçla kentin ilçe ve mahalle sınırları düzeyindeki yeşil alanların alansal, sayısal ve kalitatif açıdan yeterli olup olmadığı araştırılır. Bu araştırma Fatih İlçesinde halkın yeşil alan kullanımı ve yeşil alan gereksinimi üzerine yapılan anket çalışmasını içermekte ve kullanıcı ihtiyaçlarına göre mevcut yeşil alanların değerlendirilmesini yapmaktadır.

Yeşil alanların nitelik yönünden önemi, alansal önemi kadar büyüktür. Yeşil alanların değeri mikro klima, havayı iyileştirme, tozları filtre etme ve gürültüyü azaltma gibi işlevleri yanında, insanın bedensel ve ruhsal yapısında da yaptığı olumlu etkiler nedeniyle giderek artmaktadır. Yeşil alanlar rekreasyon amaçlı aktif olarak kullanılan yeşil ile aktif olarak kullanılmayan yeşil olmak üzere ikiye ayrılır. Aktif kullanılan yeşil alanlar çocuk oyun alanları, park alanları ve spor alanları olarak belirlenmiştir. Aktif kullanılmayan yeşil alanlar ise dinlenme, eğlence ve spor yapma amaçlarıyla kullanılmayan fakat işlevsel yönden yeşil alan kapsamına giren açık alanlardır (Aksoy, 2001).

Araştırmada pasif yeşil alanlar değerlendirmeye alınmamıştır. Aktif yeşil alanlar başlığı altında ele alınan parklar, kentin fiziki, sosyal, ekonomik yapısı ile yaşanabilirliği, ekolojik çevre korunması, kent estetiği, eğitimi, rekreasyonu ve çocukların eğitime katkıları gibi pek çok boyutta kent üzerinde etkileri bulunan açık ve yeşil alan sistemi bileşenleridir. Bunun yanında, kent ortamının baskılarını hafifletecek bazı imkânları da sunmaktadırlar.

Şehir ortamının getirdiği baskıları biraz olsun hafifletecek imkanlar sunan rekreasyon alanları da parklar olarak tanımlanmaktadır. (Cheisure, 2004).

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın materyalini Fatih ilçesi aktif yeşil alanları oluşturmaktadır. Mevcut aktif yeşil alanlara ait bilgiler Fatih Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün raporları ve yerinde ölçümler yoluyla elde edilmiştir. Aktif yeşil alanlar çocuk oyun alanları, park alanları ve spor alanları olarak ele alınmış ve donatı elemanlarının yeterliliği, bakım ve kalitesi subjektif gözlemler sonucu iyi, orta ve kötü kalite olarak belirlenmiştir.

Fatih ilçesi yeşil alanlarında kullanıcı değerlendirme ölçütlerinin belirlenerek, tercih ve memnuniyet düzeyleri ile temel eğilimlerinin ortaya konulması amacıyla; ilçe düzeyindeki park alanlarının yer seçim ve konumlanma özellikleri, fonksiyonel yapısı, etkinlik düzeyi, mekansal ve sosyal olanaklarının kullanıcılar düzeyinde önel değerlendirilmesi yapılmıştır. (Onsekiz ve Emür, 2008).

Fatih ilçesinde kullanıcıların parklardan memnuniyet düzeylerini, yeşil alan kullanım ve gereksinimini ortaya koyabilmek için anket çalışması uygulanmıştır. Uygulama, Fatih ilçesi park alanlarını kullanan kişiler yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine göre değişiklik gösterdiği için basit rastgele örnekleme yöntemiyle 100 kişi seçilerek yapılmıştır. Anketler kullanıcılar ile birebir görüşmeler yolu ile uygulanmıştır.

Kullanıcıların sosyo demografik yapısını (bireysel özelliklerini) belirlemek amacıyla çoktan seçmeli sorular hazırlanmıştır. Aynı zamanda park kullanıcılarının kentsel yaşam ortamlarına göre Fatih ilçesinde oturma sürelerini, Fatih ilçesine geliş sebeplerini, oturdukları evlerinin mülkiyet durumlarını belirlemeye yönelik 37 adet soru sorulmuştur.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde istatistiksel analiz programı olarak SPSS programı kullanılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Bireysel özellikler

Fatih İlçesinde parkları kullanan mevcut ziyaretçilere ilişkin saptanmaya çalışılan bireysel özellikler; cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim durumu, medeni durum ve meslek gibi bireyin önel yapısını ortaya koyan en önemli demografik ve sosyal değişkenlerden oluşmaktadır. Ankete katılan park kullanıcılarının %72'lik kesimini erkekler, %28'lik kesimini de kadınlar oluşturmaktadır. Bu sonuç Fatih İlçesinde kadınların parkları kullanmadaki oransal düşüklüğü vurgulaması açısından, oldukça önemli ve düşündürücüdür (Aksoy vd., 2008)¹

Kullanıcılar, bir başka değişken olan doğum yerleri bakımından incelendiğinde: %31 ile Fatih, %10 ile Siirt ve %16 ile Kastamonu doğumluların ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Ziyaretçilerin eğitim durumları, diğer bireysel değişkenlere göre daha ilginç sonuçlar ortaya koymaktadır. Kullanıcıların %38'i ilkökul mezunu, %22'si okur yazar iken, %14'nün ise okuma yazması yoktur. % 2 gibi düşük bir

oran ise üniversite mezunlarını oluşturmaktadır. Medeni durum bakımından incelendiğinde kullanıcıların %30'unun evli olduğu görülmektedir. Kullanıcıların çocuk sayısına bakıldığı zaman ise %38 oranı ile 1 çocuklu ve %30 oranı ile 2 çocuklu aileler ilk sırada yer almaktadır.

Parkları kullananların meslek gruplarına göre dağılımının, oldukça homojen bir yapılaşma içinde gerçekleştiğini söylemek, eldeki bulgulara göre pek mümkün değildir. Yapılan sınıflandırmanın ortaya koyduğu çeşitlilik bir yana bırakılsa bile, kullanıcıların meslek grupları bakımından geniş bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Mevcut kullanıcı grubu içinde ilk sırada bulunan en ağırlıklı meslek grubunu %28 ile serbest meslek grubu oluşturmaktadır. Bunu %27 ile işçi, %19 ile ev hanımı ve %16 ile de öğrenciler oluşturmaktadır. Buraya kadar ana hatları ile anlatılmaya çalışılan bireysel özelliklere ilişkin bulgular, çok genel bir yaklaşımla değerlendirilecek olursa: Fatih İlçesindeki parkların; çeşitli meslek gruplarına mensup, %30'unun evlilik bağları kurmuş, eğitim düzeyi oldukça düşük, Fatih İlçesi doğumluların ağırlıkta olduğu, genç, orta, yaşlı, kısmen de yaşlı erkek çoğunluğundan oluşan bir ziyaretçi kitlesine sahip olduğunu söylemek mümkündür (Aksoy vd., 2008).

---

¹ *Fatih İlçesinde Risk ve Afet Yönetimi Kapsamında Mevcut ve Öneri Yeşil Alanların Deprem Öncesi ve Sonrası Değerlendirilmesi Risk Yönetim Çerçevesinde Yeşil Koridor Dönüşüm Projesi Bahçeşehir Üniversitesi Peyzaj Planlama ve Tasarım Atölyesinde Yrd. Doç. Dr. Yıldız Aksoy'un yürütücülüğünde yapılmıştır. Proje ekibinde 2 Peyzaj Mimarı 1 Şehir Plancısı yer almıştır. Projeye 2007 yılında başlanmış ve 2008 Aralık ayında proje raporu BİMTAŞ A.Ş'e teslim edilmiştir. Özetle bu makale proje verilerinin bir kısmından hazırlanmıştır.*

3.2. Kentsel İskan Koşulları

Park kullanıcılarının kentsel yaşam ortamlarına göre Fatih İlçesindeki ya da dışındaki çalışma ve yaşama ortamlarını açıklamaya yönelik bu veriler, esas itibarıyla mevcut iskan durumunun belirlenmesi ile buna bağlı olarak kullanıcıların Fatih İlçesinde oturma süreleri, Fatih İlçesine geliş sebepleri, oturdukları evlerinin mülkiyet durumuna ilişkin bulguları kapsamaktadır.

Parkları kullananların %90'ı Fatih İlçesinde otururken %10'u ise Fatih İlçesi dışında oturmaktadır. Parkları kullananların %32'si (5-10) sene, %30'u 5 seneden az, %26'sı ise 16 seneden daha fazla süredir Fatih'te oturduklarını belirtmişlerdir. Fatih İlçesine neden geldikleri sorusuna kullanıcıların %45'i gibi yüksek bir oranı çalışmak için geldikleri cevabını vermişlerdir. Oranlar düşük olsa bile ilçeye okumak, evlilik vb. nedenlerle de gelenler bulunmaktadır. Parkları kullananların evlerinin mülkiyet durumu incelendiği takdirde, mevcut kullanıcıların %62'si gibi yüksek bir oranının kirada oturduğu görülmektedir.

3.3. Ziyaretçi İlişkileri

Parkları kullananların ortaya koyduğu çeşitli ziyaret ilişkilerini açıklayan veriler, parklara geliş yolları, parkları tercih nedenleri, parklarda kalış süreleri, parkları kullanma zamanları, en çok gittikleri parklar olmak üzere başlıca beş değişik başlık altında toplanmıştır.

3.3.1. Tercih Nedenleri

Kullanıcıların %52'si hava almak ve dinlenmek için parkları tercih ettiklerini söylerken %29'u ise çocuklarını gezdirme, oynatmak için parklara geldiklerini belirtmişlerdir. Parkları tercih nedenlerinin başında yer alan hava almak ve dinlenmek insanın fizyolojik gereksinimlerinin ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ziyaretçilerin parkları genel olarak neden tercih ettiklerini değerlendirmelerinden sonra buldukları parkı neden tercih ettiklerine bakıldığı zaman ise %56'sının yakın olduğu için buldukları parkı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır (Aksoy vd., 2008).

Çocuklu ailelerin tamamı ise parkları hem genel olarak hem de anket yapıldığı sırada buldukları park olarak değerlendirdikleri zaman; parkları içinde yer alan çocuk oyun alanları nedeniyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Parka kiminle geldiklerini saptamaya yönelik cevaplara bakıldığı zaman %50'sinin tek olarak geldiği, %24'ünün ise arkadaş grubu ile %26'sının ise aile ve çocuklarıyla beraber geldikleri görülmektedir (Aksoy vd., 2008).

Ziyaretçi grup özelliklerine ilişkin en önemli bulgular özetlenecek olursa; ziyaretçilerin aile üyeleriyle (çocuklar dahil) ve kısmen arkadaş toplulukları ile parkları ziyaret ettiklerini söylemek mümkündür.

3.3.2. Ziyaret Özellikleri

Parkları kullananların “geliş” ya da “ziyaretle” ilgili yönlerini saptamaya yönelik veriler; parklara geliş yolları, tercih edilen aylar, parkta kalış süreleri, parklara geliş sıklıkları gibi 4 temel değişkene göre incelenmiştir.

Kullanıcıların %90'ı yürüyerek parklara gelirken %7'si metro, %3'ü ise özel araba ile parklara gelmektedir. %90 gibi yüksek bir oranın yürüyerek parklara ulaşması parkların yürüme mesafesi içerisinde yer aldığı ve parklara ulaşım ile ilgili sorunun olmadığı anlamına gelmektedir.

Mevcut parkların hangi aylarda yoğun kullanıldığını ortaya koymak için yapılan değerlendirmede parkların %30 oranı ile yaz aylarında %46 oranı ile de mevsimlere bakılmaksızın havanın iyi olduğu günlerde kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Parka geliş sıklıklarına bakıldığı zaman ise %44'ünün haftada 1'den daha fazla sayıda parka geldikleri görülmektedir. Geliş özellikleri genel bir çerçeve içinde özetlenecek olursa; parklara yapılan “ziyaretlerin” belirli bir süreklilik içinde,

genellikle havanın iyi olduğu mevsimlerde gerçekleştiği söylenebilir (Aksoy vd., 2008).

3.3.3. Kalış Süreleri

Kalış süreleri bakımından verilen cevaplara bakıldığı zaman; parklarda 1-2 saatten yarım güne kadar uzanan çok geniş bir günlük kullanım periyodunun geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle söz konusu değerlerin genel dağılımları incelendiğinde, zaman olarak sınıflama yoluyla ortaya çıkan her kullanım dilimine dönük belirli bir ziyaretçi kitlesinin varlığı hemen dikkati çekmektedir. Oranları ve aradaki farklar çok yüksek olmamakla birlikte; kullanıcıların %9'u 1 saatten az parkta kalırken %4'ü ise bütün gün parkı kullanmaktadır (Aksoy vd., 2008).

3.4. Mevcut Aktif Yeşil Alanların Kullanım Kalitesinin Değerlendirilmesi

Ankete katılan ziyaretçilerin Fatih İlçesinde en çok gittikleri parklar %18 oranı ile Kocasinan Parkı, %17 oranı ile Bezm-i Alem (Guraba Parkı), %16 oranı ile Koyunbaba Parkı, %15 oranı ile Cerrahpaşa parkı, %10 oranı ile Uzun Yusuf Rekreasyon Alanı ve %9 oranı ile Mustafa Nafi Parkı ve Kocamustafapaşa Meydan Parklarıdır.

Mevcut park alanlarının ziyaretçilere göre "kullanım kalitesini" tanımlayan yeterlilik durumuna ilişkin veriler ele alındığında, ortaya çıkan sonuçların genel olarak olumsuz yönlerinin ağır bastığı görülmektedir. Çünkü parkların temizliği, güvenliği ve aydınlatması kullanıcıların yarısından fazlası tarafından yetersiz bulunmuştur.

Ziyaretçiler tarafından oturdukları mahallede yeterli sayıda oyun alanının mevcut olup olmadığı değerlendirildiği zaman %92 gibi yüksek bir oran tarafından çocuk oyun alanlarının yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Parklarda mevcut olan kafe ve büfelerin ziyaretçilerin parka gelme sıklığını etkileyip etkilemediği sorulduğu zaman ise %90'ı büfe ve kafelerin parka gelmelerini etkilemediğini ifade etmişlerdir

3.5. Donatı Alanı İstekleri

Ziyaretçilere parklardaki mevcut donatılar dahil olmak üzere parklarda gördükleri eksiklikler ve noksanlıkları değerlendirmeleri istenmiştir. Ziyaretçilerinin %26'sının oturma bankları, %21'inin spor alanları, %20'sinin mevcut çocuk oyun aletlerinin kırık ve bakımsız olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca kullanıcılar parklarda genel olarak tuvaletlerin olmadığı, kum havuzlarının bakımsız olduğu, çöp kutularının ve aydınlatmaların yeterli olmadığı için parkları kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Ziyaretçilerin parklarda bulunmasını istedikleri donatıların başında %30 oranı ile oturma bankları, %28 oranı ile çocuklar için oyun aletleri, %22 oranı ile basketbol ve futbol alanları, %11 oranı ile aydınlatma yer almaktadır. Parklarda oturma

bankları, çocuk oyun aletleri ve aydınlatma elemanları mevcuttur. Ancak yeterli değildir. Spor alanları ise park alanları içerisinde yeterli sayıda mevcut değildir.

3.5.1. Kullanıcıların Spor İhtiyacının Değerlendirilmesi

Ankete katılanların %71'i spor yapmadıklarını belirtirken %29'u ise spor yaptıklarını belirtmişlerdir. Spor yapanların cinsiyete göre dağılımı incelendiği zaman %80'inin erkek olduğu ve daha çok futbol ve basketbol yaptıkları ortaya çıkmıştır.

3.5.2. Kullanıcıların Piknik İhtiyacının Değerlendirilmesi

Kullanıcıların %75'i piknik yaptıklarını söylerken %20'si ise piknik yapmadıklarını belirtmişlerdir. Piknik yapmak için en çok %24 oranı ile Uzun Yusuf Rekreasyon Alanı, %20 ile Yenikapı Parkı kullanılmaktadır. Bunları %16 ile Akşemsettin Parkları ve Yedikule Kuş Cenneti ve Rekreasyon Alanı izlemektedir. Piknik yapanların %2'lik bir oranı ise ilçe dışını Belgrat ormanlarını tercih etmektedirler (Aksoy vd., 2008).

3.6. Kullanıcıların Deprem İle Yeşil Alan İlişkisi Ve Deprem Parkları İhtiyacının Değerlendirilmesi

17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin yaşandığı gün parkları kullananların %82'si Fatih'te bulunurken %18'i ise deprem esnasında İstanbul dışında olduklarını belirtmişlerdir. Deprem ve sonrasında en çok kullanılan açık alan ve yeşil alanlar %27 oranı ile Akşemsettin Parkları, %18 ile Yenikapı Parkı, %16 ile Okul Bahçesi, %10 ile Kocasinan Parkı ve %7 ile Koyunbaba Parkı olarak ortaya çıkmıştır. %7 gibi bir oran ise depremi evlerinde geçirdiklerini ve dışarı çıkmadıklarını belirtmişlerdir (Aksoy vd., 2008).

Ziyaretçilere “deprem parkı” kavramını duyup duymadıkları sorulduğu zaman %98 gibi yüksek bir oran deprem parkının ne anlama geldiğini bilmediklerini söylemişlerdir. Deprem parkının ne olduğu ve içeriği anlatıldıktan sonra oturdukları yere yakın deprem parkının yapılmasını isteyip istemedikleri sorulduğu zaman, ziyaretçilerinin tamamının deprem parkının yapılmasını istedikleri ortaya çıkmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Araştırma kapsamında Fatih ilçesinde mevcut olan 93 adet park değerlendirilmiştir. Değerlendirme iki farklı aşamada yapılmıştır.

Birinci aşamada parklar konum durumu, donatım durumu ve işlevlerine göre incelenerek parkların niteliksel açıdan kalitesi ve alansal büyüklüğüne göre 4 park türü (cep, küçük, mahalle ve semt parkı) ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Parkların donatı elemanlarının yeterliliği, bakım ve kalitesi subjektif gözlemler sonucu iyi, orta ve kötü kalite olarak belirlenmiştir.

İkinci aşamada ise, park kullanıcılarına yönelik gerçekleştirilen anket çalışması ile mevcut yapının kullanıcılar üzerindeki etkinliği ve parklar için tercih seçenekleri değerlendirilmiştir. Böylece, hem parklar arası bir değerlendirme ve karşılaştırma yapılmış, hem de her parkın kendi içinde kullanıcı profili bazında değerlendirilmesine olanak sağlanmıştır (Onsekiz ve Emür, 2008).

Parklar konum durumu, donatım durumu ve işlevlerine göre incelenerek parkların niteliksel açıdan kalitesi ve alansal büyüklüğüne göre de park türü ortaya konulmaya çalışılmıştır (Tablo 1).

89 adet mevcut parkın kalitesine göre dağılımına bakıldığı zaman, 8 adet parkın iyi kalitede, 34 adet parkın orta kalitede, 47 adet parkın ise kötü kalitede olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Fatih ilçesinde mevcut olan 5 adet çocuk oyun alanının donatı elemanlarının yeterliliği, bakım ve kalitesi subjektif gözlemler sonucu kötü ve orta kalite olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Fatih ilçesinde mevcut olan 6 adet spor alanının da donatı elemanlarının yeterliliği, bakım ve kalitesi subjektif gözlemler sonucu kötü ve orta kalite olarak tespit edilmiştir Fatma Sultan Mahallesinde mevcut olan spor alanı kötü kalitede iken, Derviş Ali, Hacı Evhaddin, Hoca Üveyz, Arpa Emni ve Hacı Hamza mahallelerinde mevcut olan spor alanları ise orta kalitededir (Tablo 3).

Yeşil alanların gerek donatım ve gerekse nitelik yönünden önemi, alansal önemi kadar büyüktür. Bu nedenle, Fatih İlçesinde mevcut olan aktif yeşil alanların, kalitatif açıdan iyileştirilerek kullanım uygunluğunun artırılması gerekmektedir .

Yapılan araştırmada mevcut parkların donatı elemanlarının eksikliğine, güvenlik açısından yetersiz olmasına rağmen oldukça yoğun olarak kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Kullanıcılar parkları çocukları ve kendilerinin dinlenmeleri için daha çok tercih etmektedirler. İnsanların beklentileri yeterli donatı ve güvenlik özelliklerine sahip yeşil alanlardır. Kullanıcıların yeşil alanlardan kalite olarak beklentileri çok yüksek düzeyde olmayıp; parkların ihtiyaca cevap verebilecek miktarda donatılara sahip olması ve bakımlı olması kullanıcı için yeterli bir koşuldur. Kişiler oturdukları mahallenin dışındaki parkları çok fazla kullanmamaktadırlar. Bu sonuçta parkların ulaşım mesafesinde olmasının önemini ortaya koymaktadır (Kısar, 2004).

Fatih İlçesinde aktif yeşil alanların düzenlemelerinde yaşlı, kadın ve çocuk kullanıcı faktörleri dikkate alınmamıştır. Oysaki “insan davranışıyla çevre arasındaki

etkileşim iki yönlü bir süreçtir. Çevrenin kişi üzerinde bir çok etkisi vardır ve bu etkilere kişinin yanıtı ise; koşullara tepkisiz uyum sağlamak olabilir” (Çırık, 1997).

Kullanıcıların istekleri, parkların hizmet kalitesinin değerlendirilmesinde etkin parametreler haline gelmektedir. Bu parametreler aynı zamanda parkların oluşturulmasında yönlendirici etkide yapmaktadır. Parkların yer seçim süreçlerini takiben, şehir insanının oluşturduğu kullanıcı profili ve isteklerine bağlı oluşan yönlendirici etkiye göre içindeki etkinliklerin oluşturulması, parkların hizmet anlamında çevresine olan katkısı veya kullanıcıların tatmin dengesinin oluşturulmasında kullanılmalıdır.

Yaşamı fiziksel ve psikolojik olarak daha rahat kılmak ve ihtiyaçlara daha uygun ortamlar oluşturmak için, kullanıcı ihtiyaçlarını önceden kestirmek ve açık mekanlardan oluşan çevreyi bu ihtiyaçlara göre şekillendirmek gereklidir.

Fatih İlçesi’nde mevcut olan aktif yeşil alanlarda yaşanabilir bir çevre yaratmak için; kullanıcıların fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve sosyal yapısından kaynaklanan özelliklerini bilip, özelliklere ve kullanıcı ihtiyaçlarına göre mevcut yeşil alanlar iyileştirilmeli ve yeni yeşil alanlar yaratılmalıdır.

Fatih İlçesi’nde mevcut parkların güvenliklerinin yetersiz olması nedeniyle parkların akşam kullanımlarında büyük oranda bir düşüş olmaktadır. Parklarda güvenliğin sağlanması aynı zamanda değişik fonksiyon alanlarının parklarda yer almasına bağlıdır. Çünkü parklarda farklı aktivite mekânları bulunmuyorsa kullanıcının oraya gitmesi içinde bir sebep olmayacaktır. Bu sonuçta parkların kullanılmamasına ve zaman içinde güvensiz ortamlara dönüşmesine neden olacaktır.

4.2. Öneriler

Fatih ilçesinde yapılan araştırma sonucunda parkların kullanıcıların aktif rekreasyon ihtiyaçlarına cevap verebilecek kullanımlardan yoksun olduğu ortaya çıkmıştır.

Ortaya çıkan sonuç kaynak yetersizliğine, ayrılan bütçelerin kısıtlı olmasına, çalışan eleman sayısının azlığına ve bakımının yetersizliğine bağlanabilir. Bu da yeşil alanların bakımı için fonların ayrılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yeşil alanların turizm ile bir bütünlük oluşturacak şekilde düşünülüp yeni finans kaynaklarının oluşturulması gerekmektedir.

Fatih İlçesi’nde mahalle ölçeğinde mahallede oturanların ve çalışanların yararlanabileceği niteliklerde ki parklara yer verilmelidir. Yeni parklar planlanırken aktivite ve kullanımlar (çeşitlilik, ulaşılabilirlik), güvenlik, bakım ve sosyallik kriterleri dikkate alınmalıdır.

Parklar planlanırken aynı zamanda kullanıcıların, ihtiyaç ve istekleri, zevkleri, kültür seviyeleri, eğitim düzeyleri mutlaka dikkate alınmalıdır. Çünkü park içinde yer alacak olan tesislerin türü ve özellikleri doğrudan doğruya bunlarla ilgilidir.

Kullanıcı profilleri ve tercihleri park planlama ve tasarım süreçlerinde mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılandırma esnasında veya sonradan düzenleme süreçlerinde kullanıcı memnuniyeti, park alanında verilen hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve tatmin seviyesinin artırılması, park planlaması süreçlerine etki eden parametrelerin bu doğrultuda düzenlenmesi ve uygulanması ile mümkündür (Onsekiz ve Emür, 2008).

Parkların yeşil mekanı içinde oturma, dinlenme ve manzara seyretme yerlerinin yanı sıra, masa tenisi, mini satranç ve yer oyunları yeşil mekânın uygun yerlerinde ön görülerek halkı rekreasyon kültürüne yöneltici fonksiyonlar yüklenmelidir. Büfe, çay ocağı, wc gibi kapalı ve açık hacimleri bulunan tesisler, kullanıcıların temel ihtiyaçlarını karşılayan donatım çeşitleri olarak park alanları içinde yer almalıdır. Yapılacak yeni park alanlarının düzenlemelerinde donatıların yeterli sayıda ve belli bir standartta olmasına dikkat edilmelidir.

Çocuk oyun alanları park kavramı ile bir tutulmamalı ve kişilerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri çeşitli rekreatif faaliyetlerde bulunabilecekleri yeşil alanlar farklı bir konsept olarak düşünülmelidir.

Çocuk oyun alanları çocukların yaş gruplarına göre belirlenen oyun oynama isteklerine ve yeteneklerine cevap verebilecek nitelikte oyun elemanlarıyla donatılmalıdır. Çocuk oyun alanlarının düzenlemesinde, bu alanlara yerleştirilecek oyun elemanları yaş gruplarına göre sınıflandırılarak birbirlerinden ayrı alanlarda yerleştirilmelidir.

Çünkü her yaş grubu çocuğun oyun oynamadaki fiziksel yeterliliği farklı olduğundan çeşitli kazalara veya sakatlıklara neden olmamak için bu ayrımın kesinlikle yapılması gereklidir. Fatih İlçesi'nde yeni çocuk oyun alanları planlanırken, bu alanlar yalnızca çocuk oyun alanı olarak görülmemeli, parklara çocukların aile bireyleri ile birlikte geldikleri ve bu nedenle bir tür dinlenme mekânı olarak değerlendirilmeleri gerektiği unutulmamalıdır.

Fatih İlçesi'nde genç ve yetişkin bireyler için spor alanları düzenlemesine yer verilmelidir. Spor alanları devamlı spor yapılan yer olarak düşünülmemeli, aynı zamanda bir yeşil alan olarak ele alınmalıdır. Spor alanlarının yakınında otoparklar olmalı ve bu alanlarda oluşacak gürültünün bitkisel düzenlemelerle kontrol altına alınması gerekmektedir.

Yeşil alanlarda her kullanımın diğeri ile bütünlük sağlamasına dikkat edilmelidir. Yeşil alanların çevresinde bulunan kullanımlarla ilişkilendirilmesi parkların kullanım potansiyelini artıracaktır. Park alanlarında toplumun eğitilmesi ve bilinçlendirilmesini sağlayacak etkinliklere, toplumsal kimliği ve birlikteliği oluşturacak aktivitelere ve toplanma alanlarına yer verilmelidir.

Fatih İlçesi genelindeki mevcut yeşil alanları öneri yeşil alanlarla beraber ele alıp yeşil sistem oluşturulmalıdır.

İlçenin yaşam kalitesini; sağlık, estetik, psikolojik, ekonomik, sosyolojik açıdan yükseltecek yeni park alanları yapılmalıdır. Yeni yapılacak parklar sadece bir yeşil doku olarak görünmemelidir. Yeşil ve doğal yapının insana olan etkisinin, alanda yer alan etkinliklerle bütünleştirilmesi, parkların sadece arazi kullanımı üzerinde yeşil alanlar olarak görünmesi ve algılanmasının da önüne geçilecektir.

Kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarına cevap veren yeşil alanlar, işlevselliği doğayla da birleştirmek gibi bir görevi üstlenmiş olacaklardır. Böylece, ekolojik açıdan standart metrekareler düzeyinde değerlendirilen parklar, doluluk ve boşluk oranlamasının dışına çıkmak yoluyla, insan ve şehir hayatında, içinde barındırdıkları fonksiyonlara bağlı olarak etkin roller kazanacaklardır.

Park alanlarının sadece yeşil alan varlığı olarak görülmek suretiyle ve sadece yer seçim süreçlerine bağlı olarak oluşturulması, kentsel alanlarda dengeli bir dağılım yaratmak amacıyla kullanılabilir. Ancak, park alanlarının, sosyal hayattaki işlevleri söz konusu olduğunda, bu süreçler yeterli görülmemektedir. Süreçlerin, kentlinin sosyo kültürel seviyesine uygun sonuçlar üretmesine yönelik olarak parkların işlevlendirilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Y., (2001), İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi, Doktora Tezi. İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.

Aksoy, Y., (2008), Landscape Architecture. Ders Notları. Bahçeşehir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

Aksoy, Y., Aygün, B., Turan, A. Ç., Ören, L., (2008), Fatih İlçesinde Risk ve Afet Yönetimi Kapsamında Mevcut ve Öneri Yeşil Alanların Deprem Öncesi ve Sonrası Değerlendirilmesi Risk Yönetim Çerçevesinde Yeşil Koridor Dönüşüm Projesi, Yürütücü: İBB/Y ve KD-İŞAT MÜDÜRLÜĞÜ, Yüklenici: BİMTAŞ A.Ş., Alt Yüklenici (Proje Yüklenici): Bahçeşehir Üniversitesi.

Cheisure, A., (2004), "The Role of Urban Parks for The Sustainable City", Landscape and Urban Planning. 68. 129-138.

Çağlar, T., (1998), Toplu Konut Alanlarında Kullanıcı Memnuniyeti açısından Değerlendirilmesi; Ataşehir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Çırık, G., (1997), Kentsel Mekanların Tasarımında Psikolojik Boyut Üzerine Bir Araştırma ve Bir Model Önerisi. Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kısar, E., (2004), Yeşil Alan Kullanım Özellikleri ve Tercihleri (Ataköy, Beşiktaş, Zeytinburnu Örneği). Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.

Onsekiz, D., Emür, S.H., (2008), “Kent Parklarında Kullanıcı Tercihleri ve Değerlendirme Ölçütlerinin Belirlenmesi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 24 (1). 69-104.

EKLER**Tablo 1. Fatih ilçesi mevcut parklarının türlere ve kalitesine göre dağılımı**

No	Adı	Türü	Mahalle Adı	Kalitesi
1	Gazi Dede Parkı (Recep Uras Parkı)	Cep Parkı	Ali Fakih	Orta
2	Meyveci Sokak Parkı	Cep Parkı	Arabacı Beyazıt	Kötü
3	Kocamustafa Paşa Parkı	Cep Parkı	Arabacı Beyazıt	Kötü
4	Bezmi Alem Parkı (Guraba Parkı)	Cep Parkı	Arpa Emini	Kötü
5	Ayetkin Kotil Parkı	Küçük Park	Arpa Emini	Orta
6	Sefa Bostanı Parkı	Cep Parkı	Beyazıt Ağa	Orta
7	İvazağa Parkı	Cep Parkı	Atik Mustafa Paşa	Kötü
8	Akşemsettin 1 Parkı	Mahalle Parkı	Balat Karabaş	Kötü
9	Akşemsettin 2 Parkı	Küçük Park	Balat Karabaş	Kötü
10	Akşemsettin 3-4 Parkları	Mahalle Parkı	Balat Karabaş	Kötü
11	Arpa Emini Parkı (TopkapıParkı)	Cep Parkı	Arpa Emini	Orta
12	Kocamustafa Paşa Meydan Parkları	Cep Parkı	Arabacı Beyazıt	Kötü
13	Kalburcu Mehmet Parkı	Cep Parkı	Beyazıt Ağa	Kötü
14	Keych Hatun Parkı (Haseki Kadın Parkı)	Cep Parkı	Cerrahpaşa (Hobyar)	Kötü
15	Cerrahpaşa Parkı	Cep Parkı	Cerrahpaşa (Hobyar)	Orta
16	Çapa Parkı	Cep Parkı	Deniz Abdal	Kötü
17	Çukurbostan Parkı	Cep Parkı	Deniz Abdal	Orta
18	Kurtağa Çeşme Parkı	Cep Parkı	Derviş Ali	İyi
19	Sena Yokuşu Parkı	Cep Parkı	Derviş Ali	Orta
20	Büyük Saray Meydanı Parkı	Cep Parkı	Ereğli	Kötü
21	Topkapı Kilise Önü Parkı	Cep Parkı	Fatma Sultan	Kötü
22	Şehitler Parkı	Cep Parkı	Guraba Hüseyin Ağa	Kötü
23	Muhtarlık Parkı (Muratpaşa Parkı)	Cep Parkı	Guraba Hüseyin Ağa	Kötü
24	Mehmet Akif Ersoy Parkı	Mahalle Parkı	Hacı Hüseyin Ağa+ İmrahor	Kötü
25	İskenderpaşa Parkı	Cep Parkı	Hasan Halife	Kötü
26	Yunus Emre Parkı	Cep Parkı	Hatice Sultan	Orta
27	Haydar Parkı	Cep Parkı	Haydar	Orta
28	Baba Hasan Alemi Parkı (Hasan Baba Parkı)	Cep Parkı	Sinan Ağa	İyi
29	Koyun Baba Parkı	Cep Parkı	Hoca Üveyz	Orta
30	Koca Sinan Parkı	Cep Parkı	Hoca Üveyz	Orta
31	Şair Cem Parkı	Cep Parkı	Hoca Üveyz	Kötü

No	Adı	Türü	Mahalle Adı	Kalitesi
32	Mirelay Reşat Çiğiltepe Parkı	Mahalle Parkı	İmrahor+Sancaktar Hayrettin+Hacı Hüseyin Ağa+Kasap İlyas	Orta
33	İmrahor Parkı (Emre Belezoglu Parkı)	Cep Parkı	Hacı Hüseyin Ağa	Orta
34	Mermerkule Sahil Parkı (Yedikule Sahil Parkı)	Semt Parkı	İmrahor	Kötü
35	Kariye Parkı	Cep Parkı	Kariye	Orta
36	Zeyrek Parkı	Cep Parkı	Sinan Ağa	Orta
37	Kabakulak Parkı	Cep Parkı	Keçeci Karabaş	Orta
38	Fatih Anıt Parkı (Fatih Parkı)	Küçük Park	Kırkçeşme	Kötü
39	Macar Kardeşler Parkı (Hava Şehitleri Parkı)	Küçük Park	Baba Hasan Alemi	Orta
40	Çarşamba Parkı – Y. Selim Camii Kompleksi	Mahalle Parkı	Muslahittin	İyi
41	Haliç Parkı	Küçük Park	Haraçcı Kara Mehmet	Kötü
42	Küçükmustafa Paşa Parkı	Cep Parkı	Haraçcı Kara Mehmet	Kötü
43	Melek Hatun Parkı	Cep Parkı	Melek Hatun	Orta
44	Molla Aşkı Parkı	Cep Parkı	Molla Aşkı	Orta
45	Sigortacı Parkı	Cep Parkı	Molla Şeref	Orta
46	Sülüklü Parkı (Şehit Vedat Çitinkaya Parkı)	Cep Parkı	Murat Paşa	Kötü
47	Selçuk Sultan Parkı	Cep Parkı	Murat Paşa	Orta
48	Haşim İscan Parkı	Cep Parkı	Neslişah	Orta
49	İbrahim Özgüven Parkı	Cep Parkı	Neslişah	İyi
50	Mimar Sinan Parkı	Cep Parkı	Neslişah	Kötü
51	Dr. Metin Alatlı Parkı	Cep Parkı	Nevbahar	Kötü
52	Heykel Bitkiler Parkı (Budama Sanatı Parkı)	Cep Parkı	Ördek Kasap	Kötü
53	Kamil Başaran Parkı	Cep Parkı	Seyit Ömer	Orta
54	Ese Kapı Parkı (Anıl Parkı)	Cep Parkı	Seyit Ömer	Orta
55	Uzun Yusuf Rekreasyon Alanı	Cep Parkı	Uzun Yusuf	İyi
56	Silivrikapı Parkı	Cep Parkı	Veledi Karabaş	Orta
57	Yalı Parkı (Yenikapı Parkı)	Küçük Park	Yalı	Orta
58	Türkmenistan Parkı	Semt Parkı	Kasap İlyas	Orta
59	Katip Çeşmesi Parkı	Cep Parkı	Yalı	Kötü
60	Tekfur Sarayı Parkı	Cep Parkı	Avcıbey	Kötü
61	Yedikule Ekipler Parkı	Cep Parkı	İmrahor	Kötü
62	Hanedan Parkı	Cep Parkı	Müftü Ali	Kötü
63	Mermerkule Kara Parkı	Mahalle P.	İmrahor	Kötü
No	Adı	Türü	Mahalle Adı	Kalitesi

No	Adı	Türü	Mahalle Adı	Kalitesi
64	Avcıbey Parkı	Cep Parkı	Avcıbey	Kötü
65	Yoncalı Parkı	Cep Parkı	Seyit Ömer	Orta
66	Şenol Güneş Parkı	Cep Parkı	Hasan Halife	İyi
67	Muhtar Osman Güven Parkı	Cep Parkı	Küçük Mustafa Paşa	Orta
68	Ahmet Vefik Paşa Parkı	Cep Parkı	Deniz Abdal	Kötü
69	Hüsambey Parkı	Cep Parkı	Hüsambey	Kötü
70	Veledi Karabaş	Cep Parkı	Veledi Karabaş	Orta
71	Topkapı Su İstasyonu Parkı	Cep Parkı	Fatma Sultan	Kötü
72	Mustafa Nafi Parkı	Cep Parkı	Uzun Yusuf	Orta
73	Zubeyde Hanım Parkı	Cep Parkı	İmrahor	Kötü
74	Karakoyunlu Parkı	Cep Parkı	Ördek Kasap	Orta
75	Hekimoğlu Ali Paşa Parkı	Cep Parkı	Davutpaşa	Kötü
76	Fatma Sultan Meydanı	Cep Parkı	Beyazıt Ağa	Kötü
77	Natuk Baytan Parkı	Cep Parkı	Fatma Sultan	Kötü
78	Maket Bitkiler Parkı	Cep Parkı	Hasan Halife	Kötü
79	Yedikule Kuş Cenneti ve Rekreasyon Alanı	Cep Parkı	Hacı Evhaddin	İyi
80	Ertem Eğilmez Parkı (Edirnekapı Parkı)	Cep Parkı	Kariye	Kötü
81	Kadıçeşme Parkı	Cep Parkı	Müftü Ali	Orta
82	Molla Şeref Parkı	Cep Parkı	Molla Şeref	Orta
83	Gayret Parkı	Cep Parkı	Kasap İlyas	Kötü
84	Nadir Nadi Parkı	Mahalle Parkı	İmrahor	Kötü
85	Vezir Parkı	Cep Parkı	Seyit Ömer	Kötü
86	Tutya Parkı (Cevdet Paşa Çocuk Parkı)	Cep Parkı	Seyit Ömer	Kötü
87	Yedikule Parkı	Cep Parkı	İmrahor	Kötü
88	Muratpaşa Parkı	Cep Parkı	Muratpaşa	Kötü
89	Küçük Saray Meydanı Parkı (Trafik Eğitim Pisti Parkı)	Cep Parkı	İbrahim Çavuş	Kötü
90	Tayyareci Parkı	Cep Parkı	Hüsambey	Orta
91	Şair Nedim Parkı	Semt Parkı	Abdi Subaşı+Tahta Minare+Küçükmustafa Paşa+Haraççı Karamehmet	Kötü
92	Balat Parkı	Semt Parkı	Balat Karabaş + Tahta Minare	Kötü
93	Evcil Hayvanlar Satış Yeri (Topkapı Sosyal Tesisleri)	Cep Parkı	Beyazıt Ağa	İyi

Tablo 2. Fatih ilçesi mevcut çocuk oyun alanlarının kalitesine göre dağılımı

Kalitesi	Parkın Adı	Mahalle Adı
Orta	Mehmet Ağa Çocuk Parkı	Beyceğiz
	Çarşamba Çocuk Parkı	Kocadede
Kötü	Küçükmustafa Paşa cad. Ulufeci sok. Çocuk Parkı	Arabacı Beyazıt
	Toklu İbrahim Dede Çocuk Parkı	Atik Mustafa Paşa
	Tuna Sitesi Çocuk Parkı	Neslişah

Tablo 3. Fatih ilçesi mevcut spor alanlarının kalitesine göre dağılımı

Kalitesi	Parkın Adı	Mahalle Adı
Orta	Engelliler Spor Alanı	Arpa Emini
	Vefa Stadı (Karagümruk)	Derviş Ali
	Hacı Evhaddin Basketbol Sahası	Hacı Evhaddin
	Namık Sevik Stadı	Hacı Hamza
	Karkutata sok. Basketbol Sahası	Hoca Üveyz
Kötü	Topkapı Basketbol Sahası	Fatma Sultan